

કવિ, નિબંધકાર, અનિલ રમાનાથ જોશીનું જન્મસ્થળ અને વતન ગોંડલ છે. પ્રાથમિક-માધ્યમિક શિક્ષણ ગોંડલ અને મોરબીમાં લીધું. એચ. કે. આર્ટ્સ કોલેજ, અમદાવાદથી સ્નાતક થયા. તેઓ શિક્ષક, પરિચય ટ્રસ્ટના સહસંપાદક અને મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં લેંગ્વેજ ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટમાં ગુજરાતી ભાષાના મુખ્ય સલાહકાર તરીકે સંકળાયેલા હતા.

‘કદાચ’, ‘બરફનાં પંખી’ અને ‘ઓરાં આવો તો વાત કરીએ’ તેમના કાવ્યસંગ્રહો છે. આધુનિક ગીતકવિતાની ખૂબીઓ તેમની રચનાઓમાં છે, આધુનિક જીવનની અનુભૂતિને તાજગીભર્યા પ્રતીકો-કલ્પનો દ્વારા તેમણે પ્રગટ કરી છે. આ ઉપરાંત ગઝલ અને અછાંદસ કાવ્યરચનાઓ પણ તેમણે આપી છે. ‘સ્ટેચ્યૂ’ એમનો અંગત નિબંધોનો તો ‘પવનની વ્યાસપીઠ’ તેમનો લલિતનિબંધોનો સંગ્રહ છે. તેમણે કેટલીક સુંદર બાળકથાઓ પણ આપી છે. તેમના ‘સ્ટેચ્યૂ’ નિબંધસંગ્રહને 1990ના વર્ષનો દિલ્લી સાહિત્ય અકાદમીનો પુરસ્કાર એનાયત થયો હતો.

‘સ્ટેચ્યૂ રમવાની મઝા’માં વતનના સંસ્કારોની સ્મૃતિ લેખકે આલેખી છે. આ રચનામાં સર્જક પોતાની સંવેદનાને જાત અભિવ્યક્તિનું રૂપ આપવાની મથામણ કરી છે. કથાનાયક બાળપણમાં ભેરુઓ સાથે સ્ટેચ્યૂ બંધાવી ભેરુઓને થિજાવી દેવાનો આનંદ લેતા, પરંતુ ઝીણા નામના ભેરુને સ્ટેચ્યૂ કહેવાનો મોકો કોઈ ભેરુને મળતો નહિ. ઝીણાની ચપળતાનો કોઈ ઉપાય નહોતો, ઝીણાને સ્ટેચ્યૂ કહી થિજાવી દેવાનો મનસૂબો કારગત નીવડ્યો નહીં, પરંતુ એક દિવસ અચાનક ઝીણો વીજળીના થાંભલા સાથે ચોંટી સ્ટેચ્યૂ થઈ ગયેલો. ઝીણાને કોઈએ સ્ટેચ્યૂ કહ્યું નહોતું છતાં તે સ્ટેચ્યૂની રમત પણ અદ્ભુત છે. તેનાં વિવિધ રૂપોનો સર્જક પરિચય કરાવે છે. આપણે ઈશ્વર સાથે પણ સ્ટેચ્યૂ બંધાવ્યું છે અને ઈશ્વર સ્ટેચ્યૂ કહેવામાં ઝીણા ભરવાડ જેવો જ ઉસ્તાદ છે. એટલે જ ગમે ત્યારે આપણને સ્ટેચ્યૂ કહી થિજાવી દે છે. આપણે પણ ઈશ્વરને સ્ટેચ્યૂ કહી મંદિરોમાં થિજાવી દીધા છે. જો આમ જ હોય તો પછી દુઃખી થઈ જીવ બાળવા કરતાં જીવન-રમતમાં ખેલદિલી દાખવી આનંદ પ્રાપ્ત કરી લેવો એ જ પરમ સત્ય છે.

વરસો પછી મારા ગામની શેરીમાં પગ મૂક્યો ત્યારે આખીયે શેરી હું સાવ અજાણ્યો હોઉં એમ મને તાકી રહી. ડંકી પાસે પાણી ચૂંથતાં છોકરાઓ, એકાદ-બે રખડતી બકરીઓ, પોદળો કરતી ગાય, જૂની ગટરોના કાટ ખાધેલાં ઢાંકણાં, અગાશી અને ધાબા ઉપર શિયાળાનો તડકો ખાતા બીમાર વૃદ્ધો, ઊડતી સમળી - આ બધાં જ મને શ્વાસની માફક વળગી પડ્યાં. પણ આજે એમાંનું કોઈ મને ઓળખતું નથી, મારા શૈશવનું આઈડેન્ટિટી કાર્ડ બતાવું તોપણ મારી શેરી મને ઓળખવા તૈયાર નથી. આ શેરીવટો જોઈને હું ખૂબ વિહ્વળ થઈ જાઉં છું, પણ વીતેલા સમયમાં હું કેમેય કરી પાછો ફરી શકતો નથી. આંખમાં એ મકાનો ઠાંસી ઠાંસીને ભરી લઉં કે પછી એ શેરીને શ્વાસમાં લઈ ફેફસાંમાં ભરી લઉં એવી તીવ્ર ઈચ્છા થઈ આવે છે, પણ હું કશું જ કરી શકતો નથી. મારી શેરીમાં ભૂતકાળનાં જળ થીજી ગયાં છે.

સાંજ પડતાં હું એકડિયાં-બગડિયાં ઘૂંટતો હતો એ તાલુકા શાળાના કમ્પાઉન્ડમાં કોઈને ખબર ન પડે એ રીતે પગ મૂકું છું. એ શાળાનું મકાન હજી એવું ને એવું રહ્યું છે. રિસેસમાં અમે પાણી પીવા જતાં એ પાણીની ઓરડીની જગ્યાએ મોટું મકાન બંધાઈ ગયું છે. શાળાનાં પગથિયાં પાસેની ભીંતનો ઉપયોગ અમે પેનની અણી કાઢવા માટે કરતા, એ ભીંત એવી ને એવી સચવાઈ રહી છે. આજે એ ભીંતનો અમુક ભાગ પેનના ઘસારાથી આધુનિક શિલ્પકાળના નમૂના જેવો લાગે છે. હું એ ભીંતને હાથ ફેરવવા જાઉં છું ત્યાં મારી આખી બારાખડી ખળભળી ઊઠે છે. કક્કો ઊંધોયતો થઈ જાય છે. સાંજના ઊતરતા અંધારામાં હું એ શાળાનું કમ્પાઉન્ડ છોડું છું ત્યારે કોઈ મનમાં બોલેને તોય મોટા અવાજે સાંભળી શકાય એવી શૂન્યતાથી હું આખો ભરાઈ જાઉં છું.

વહેલી સવારે શેરીમાં કેટલાક છોકરાઓને કેસૂડાનો રંગ બનાવતા જોઉં છું ત્યારે વસંતઋતુનું આછું લખલખું મારા શરીરમાંથી વીજળીના કરંટની જેમ પસાર થઈ જાય છે. પાંડુ જેવો હું કેસૂડાને અડકવા જાઉં છું. પણ અડકી શકતો નથી. કોઈ તોફાની છોકરો મને રંગ છાંટી દેશે તો ? એવી બીકથી થથરીને હું એક ઢાળિયામાં ભરાઈ જાઉં છું. એ એકઢાળિયાની ગોખલા જેવી બારીમાંથી જેટલી દેખાય એટલી શેરી જોઉં છું ત્યારે મને લાગે છે કે શેરી બદલાઈ નથી પણ હું બદલાયો છું. શૈશવની ઊછળકૂદ કુદરતી હતી. હવે એ ઊછળકૂદ મારે પરફોર્મ કરવી પડે છે. શૈશવ તો પતંગિયા જેવું આવ્યું, બેઠું અને ઊડ્યું. પણ એ શૈશવના ઊડી ગયેલા પતંગિયા કોઈવાર મારાં ચશ્માંના કાચ ઉપર આવીને બેસી જાય છે. ત્યારે મારા ચશ્માં ઓગળીને રેલાઈ જાય છે. સાલ્વાદોર ડાલીએ જેમ ઓગળતી ઘડિયાળોનું ચિત્ર દોર્યું એમ ઓગળતાં ચશ્માંનું ચિત્ર દોરવાનું મન થાય છે.

અમારી શેરીમાં ‘સ્ટેચ્યૂ’ની રમત ખૂબ પ્રચલિત હતી. મારા બાળપણના ભેરુઓ સાથે મેં પણ ‘સ્ટેચ્યૂ’ બંધાવેલું. આ સ્ટેચ્યૂ રમતની વિશેષતા એ હતી કે તમે સ્ટેચ્યૂનો આદેશ આપીને સામા ભેરુની બધી જ ક્રિયાઓ થીજાવી શકો છો. અમે બધા ભેરુઓ એકબીજાને ‘સ્ટેચ્યૂ’ કહીને થીજાવી દીધાનો આનંદ લેતાં મારા ભેરુઓમાં ઝીણો કરીને એક ભરવાડનો છોકરો હતો. એના લૂગડામાંથી ગાય, ભેંસ અને બકરાની વાસ આવતી. એના નાકમાંથી દ્રવ્ય સતત ટપકતું જ હોય. એ ગેટવાળી શેરીમાં રહેતો. ઊછળકૂદમાં એને કોઈ પહોંચી શકતું નથી. એ છાપરા ઉપર કે ઝાડ ઉપર વાંદરાની જેમ સડસડાટ ચડી જતો. એ ઝીણો ‘સ્ટેચ્યૂ’ કહેવામાં ભારે ઉસ્તાદ હતો. એ એટલો બધો ચપળ હતો કે અમને સ્ટેચ્યૂ કહેવાનો મોકો જ મળતો નહીં. અમે બધા મનમાં ને મનમાં સમસમી રહેતા પણ ઝીણાની ચપળતાનો કોઈ જવાબ નહોતો. ઝીણાને સ્ટેચ્યૂ કહીને થિજાવી દેવાના અમે અનેક પ્લાન કર્યા પણ અમારી કારી ક્યાંય ફાવી નહીં.

એક દિવસ અમે ફળિયામાં નારગોલ રમતાં હતાં. ત્યાં શેરીમાં મોટો હોહો ગોકીરો થઈ ગયો. ડેલીઓ ફટફટ ઊઘડી ગઈ. અમે નારગોલનાં ઠીકરા એમ ને એમ મૂકીને ડેલી ઠેકતાંક ચોકમાં આવ્યા. ચોકમાં આવીને જોયું તો ઝીણો વીજળીના થાંભલા સાથે ચોંટીને સ્ટેચ્યૂ થઈ ગયો હતો. અમારો જીવ તાળવે ચડી ગયો. શેરીમાં ભેગા થયેલા લોકો ઊંચક જીવે આ કંપારી છૂટે એવું દૃશ્ય જોઈ રહ્યાં. વીજળીનો પ્રવાહ અટકાવીને થાંભલા ઉપરથી ઝીણાનું શબ નીચે ઉતાર્યું ત્યારે આખી શેરી રોવા જેવી થઈ ગઈ. અમારા બધા ભેરુઓની આંખ સામે ઝીણો સ્ટેચ્યૂ થઈ ગયો. એ પ્રસંગ હજી આંખ સામેથી ખસતો નથી, પણ હવે ઝીણાને કોણ કહે કે અમે તને સ્ટેચ્યૂ કહ્યું નથીને તું સ્ટેચ્યૂ શું કામ થઈ ગયો? તને કોણે સ્ટેચ્યૂ કહ્યું? આ સવાલનો મને કોઈ જવાબ આપતું નથી.

આજે એ વીજળીનો થાંભલો મારી ગોખલા જેવી બારીમાંથી હું જોઉં છું ત્યારે હું પોતે જ સ્ટેચ્યૂ જેવો થઈ જાઉં છું. ઉનાળાની બપોરે એ થાંભલા પાસે એક ગલૂડિયું સૂતું છે. કાગળના કેટલાક ટુકડાઓ હવામાં આમતેમ ઊડે છે, એકાદ કાગડો થોડી ક્ષણ માટે એ થાંભલા ઉપર બેસીને ઊડી જાય છે, એ સિવાય થાંભલા પાસે કાગળના છૂટાછવાયા ટુકડાઓને પાગલ પવન મન ફાવે તેમ ઊંચકે છે. આડાઅવળા કરે છે અને પછી ગમે ત્યાં ફેંકી દે છે. એ રજળતા કાગળના ટુકડાઓ ભેગો હું એ કાગળ થઈને મારી શેરીમાં રજળ્યા કરું છું. બધાં જ સ્ટેચ્યૂ થઈ ગયાં છે. કોઈ હાલતું નથી કે કોઈ બોલતું નથી.

વિષાદભર્યા પગલે હું મારા ઘરની ઓસરીમાં આવું છું. એ ઓસરીમાં ઠાકોરજીના આળિયા પાસે અટકું છું. હળવે હાથે ધીમેકથી આળિયો ખોલું છું. આળિયો ખૂલતાં શ્રીકૃષ્ણની પિત્તળની મૂર્તિ જોતાં ‘ભગવાન તમે પણ સ્ટેચ્યૂ થઈ ગયા?’ એવો સવાલ પૂછીને મૂર્તિ પાછી મૂકી દઉં છું. આળિયો બંધ કરી દઉં છું ને જન્માષ્ટમીના દિવસોનાં સ્મરણોથી હું મેળામાં પહોંચી જાઉં છું.

જન્માષ્ટમીના તહેવારની અમે કાગને ડોળે રાહ જોતા. પંચનાથ પાસે એ દિવસોમાં મોટો મેળો ભરાતો. એ મેળામાં જવાનો થનગનાટ અમે શ્રાવણ મહિનો બેસતાં જ અનુભવતા. એક જન્માષ્ટમીની આગલી રાતે મેં મેળામાં જવાની બધી જ તૈયારીઓ કરી લીધી. બજારિયા રંગનું બાંડિયું અને બ્લ્યુ ચડીને ગાદલા નીચે ઈસ્ત્રી કરવા મૂકી દીધાં. જન્માષ્ટમીની વહેલી સવારે બાએ મને ખૂબ ધમાર્યો માથામાં બાબરી પાડી આપી. આંખમાં આંજણ આંજી દીધું. હું બહુ રૂપાળો નહોતો છતાંય કોઈની નજર ન લાગી જાય એ માટે ગાલ ઉપર મેશનું ટપકું કર્યું. એકાદ-બે રૂપિયાનું પરચૂરણ પણ વાપરવા આપ્યું. હું તૈયાર થઈને મેળામાં જવા નીકળતો હતો ત્યાં મારી બા બોલી : ‘મેળામાં જતાં પહેલાં ઠાકોરજી પાસે દીવો મૂકી આવ! લે આ દીવો ને બાકસ, ઠાકોરજીને પગે લાગીને પછી મેળામાં જજે.’

મેં બાકસ અને દીવો હાથમાં લીધાં. જલદી જલદી ઓસરીમાં જઈ આળિયો ઉઘાડ્યો. ઠાકોરજી પાસે દીવો મૂક્યો. દીવાસળીથી દીવો પેટાવ્યો. ઠાકોરજીને અરધું-પરધું પગે લાગીને આળિયો બંધ કરતોક ભેરુઓ સાથે મેળામાં જવા નીકળી પડ્યો. આખો દિવસ મેળો ખૂંદ્યો, ખૂબ ઊછળકૂદ કરી. સાંજે હવા નીકળી ગયેલા ફુગ્ગા જેવો થઈને ઘેર પાછો ફર્યો ત્યારે ફળિયામાં વાતાવરણ તંગ હતું. ઘરમાં સૌનાં મોઢાં ચડેલ હતાં. ફળિયાની ચોકડીમાં જોયું તો કૃષ્ણની કાળીમેંશ મૂર્તિ ખાટી છાશમાં પડી હતી, ઠાકોરજીનો અરધો બળેલો આળિયો ઓસરીની થાંભલી પાસે પડ્યો હતો. ઠાકોરજીની મોરપિચ્છની સાવરણી, ગાદી, છત્ર અને વાઘા બળીને રાખ થઈ ગયાં હતાં. સવારે મેં દીવો સરખી રીતે મૂક્યો નહીં એટલે આ હોનારત સર્જાઈ છે એવું કહીને મને એ ગિલ્ટ ફિલ કરાવવા લાગ્યાં. બાએ પણ મને ઠપકો દીધો. એ દિવસથી હું નિરાંતે ઊંઘી શક્યો નથી. કૃષ્ણને મેં બાળી નાખ્યા છે એટલે કૃષ્ણ કાળા છે. એમ હું ઝનૂનપૂર્વક માનતો થઈ ગયો પણ એ બધી માન્યતાઓ અને પ્રસંગો આજે સ્ટેચ્યૂ થઈને થીજી ગયા છે.

પણ આ સ્ટેચ્યૂ રમવાની પણ એક મજા છે. કોઈ બાળકના રમતિયાળ ચાળામાંથી આ સૃષ્ટિ જન્મી હોયે વો ભાવ વધુ ને વધુ દઢ થતો જાય છે. કોઈ વસ્તુને ગંભીર સ્વરૂપ આપીને ફિલસૂફી ડોળીએ છીએ તો એની સામે હલકાંફૂલકાં ઊડતાં પતંગિયાં પણ છે. ઊઘડતાં ફૂલ પણ છે. ખરો સવાલ દૃષ્ટિની છે. મૃત્યુને આપણે અત્યંત ગંભીરતાપૂર્વક સ્વીકારીને શોકાતુર થઈ જઈએ

છીએ, ત્યારે કહેવાનું મન થઈ આવે છે કે ઈશ્વરે આપણી સાથે સ્ટેચ્યૂ બંધાવ્યું છે એટલે એ કોઈપણ ક્ષણે ગમે તેને સ્ટેચ્યૂ કહીને થિજાવી શકે છે. આપણે પણ ઈશ્વરને સ્ટેચ્યૂ કહીને મંદિરમાં અને પુસ્તકોમાં થીજાવી જ દીધા છે ને! જો આમ હોય તો શોકાતુર થઈને જીવ બાળવાનું કોઈ કારણ નથી. રમતમાં ખેલદિલીનાં આનંદ સિવાય બીજું કંઈ ન ખપે. અહલ્યા પણ સ્ટેચ્યૂ થઈને રામના સ્પર્શથી હાલતી-ચાલતી થઈ ગઈ તો આપણે મૃત્યુ પામીને હાલતાચાલતા નહીં જ થઈએ એની શી ખાતરી?

ઈશ્વર પણ ઝીણા ભરવાડ જેવો સ્ટેચ્યૂ કહેવામાં ઉસ્તાદ છે. ઊડતા પંખીને સ્ટેચ્યૂ કહે છે ત્યારે કૌંચવધ થાય છે. એ વહેતા પવનને સ્ટેચ્યૂ કહે છે ત્યારે પવન પડી જાય છે. એ ખળખળ વહેતાં પાણીને સ્ટેચ્યૂ કહે છે ત્યારે બરફ થઈ જાય છે. એ ઘટાદાર વૃક્ષને સ્ટેચ્યૂ કહે છે ત્યારે ટેબલ થઈ જાય છે. (લાકડાનું ટેબલ એ વૃક્ષને કહેલું સ્ટેચ્યૂ છે.) એ ભાષાને સ્ટેચ્યૂ કહે ત્યારે શબ્દકોશ થઈ જાય છે. એ સમયને સ્ટેચ્યૂ કહે ત્યારે ભૂતકાળ બની જાય છે. આમ શૈશવની સ્મૃતિ એ ભૂતકાળે બનીને સ્ટેચ્યૂ થઈ ગયેલા સમયની વાત છે. કાંઠાઘડિયાળ સતત ચાલ્યા કરે છે. એક પછી એક ક્ષણ ઝડપથી સ્ટેચ્યૂ થતી જાય છે. સૂર્યનો ગોળો પૂર્વથી ઊંચકાઈને પશ્ચિમમાં ફેંકાય છે. ગુલમહોરના થડ ઉપર કાન માંડતાં ઉનાળો સંભળાય છે. ગુલમહોરને ફરી લાલચટક ફૂલો આવશે. સ્ટેચ્યૂ થયેલા આંબાને ફરી કેરી આવશે. માતાના ગર્ભમાં સ્ટેચ્યૂ થયેલું કોઈનું શૈશવ ફરી પાછું એ જ શેરીમાં ભાખોડિયાં ભરતું ચાલશે અને મારી શેરીને સ્ટેચ્યૂની રમતથી ગજાવી મૂકશે.

શબ્દાર્થ

આઈડેન્ટિટી કાર્ડ (અં) ઓળખપત્ર કમ્પાઉન્ડ (અં) (અહીં) શાળાની ફરતું આંગણું પાંડુ પાંડુ રાજા, પાંડવોના પિતા કેસૂડાં કેસરી રંગના એક જાતનાં ફૂલ, ખાખરાનાં ફૂલ પરકોર્મ (અં) (અહીં) અભિનય કરવો સાલ્વાદોર ડાલી સ્પેનનો એક પ્રસિદ્ધ અતિવાસ્તવવાદી ચિત્રકાર નારગોલ એક પ્રકારની રમત આળિયો બખોલ, ગોખલો, હાટિયું હોનારત અકસ્માત ગિલ્ટ ફીલ (અં) કરાવવું અપરાધભાવની લાગણી જન્માવવી કૌંચવધ બગલા જેવાં દેખાતાં એક પક્ષીયુગલનો વધ, રામાયણનો એક સુપ્રસિદ્ધ પ્રસંગ

રૂઢિપ્રયોગ

મનમાં ને મનમાં સમસમી રહેવું અપ્રગટ રીતે રોષ કરવો, ગુસ્સાને મનમાં જ દાબી દેવો જીવ તાળવે ચડી જવો જાણે હમણાં જીવ જશે એવી સ્થિતિમાં હોવું, ભારે ઉચાટ થવો કાગને ડોળે રાહ જોવી ખૂબ આતુરતાથી રાહ જોવી મોઢાં ચડી જવાં રિસાઈ જવું.

સ્વાધ્યાય

1. નીચેના પ્રશ્નોના એક-એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

1. શેરીમાં પગ મૂકતાં, લેખકને કોણ-કોણ વળગી પડ્યાં ?
2. લેખક કોની બીકથી એકઠાળિયામાં ભરાઈ જાય છે ?
3. લેખકની શેરીમાં કઈ રમત ખૂબ જ પ્રચલિત છે ?
4. શ્રીકૃષ્ણની પિત્તળની મૂર્તિ જોતાં લેખકે શો સવાલ કર્યો ?
5. આપણે ઈશ્વરને સ્ટેચ્યૂ કરીને શામાં થીજાવી દીધા છે ?

2. નીચેના પ્રશ્નોના બે-ત્રણ વાક્યોમાં ઉત્તર લખો :

1. ઝીણો કોણ હતો ? એના મિત્રો એની સાથે કઈ બાબતે સફળ ન થયા ?
2. કૃષ્ણની મૂર્તિ શાથી કાળીમેંશ થઈ ગઈ ?
3. ઘરમાં શી હોનારત સર્જાઈ હતી ?

3. માગ્યા પ્રમાણે કરો :

લેખકે કરેલું પોતાના ભૂતકાળની શેરીનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં કરો.

વિદ્યાર્થી પ્રવૃત્તિ

- તમારા વર્ગનાં બાળકોના બાળપણનાં સ્મરણો લખીને એક હસ્તલિખિત અંક બનાવો.
- તમારા મિત્રો સાથે સ્ટેચ્યૂની રમત રમો.
- ભગવાન સ્ટેચ્યૂ કહે તો ક્યાં ક્યાં પરિણામો સર્જાય તે પાઠમાંથી શોધીને યાદી બનાવો.

ભાષા-અભિવ્યક્તિ

“વરસો પછી....ત્યારે આખીયે શેરી હું સાવ અજાણ્યો હોઉં એમ મને તાકી રહી. ડંકી પાસે પાણી ચૂંથતા છોકરાઓ, એકાદ-બે રખડતી બકરીઓ, પોદળો કરતી ગાય, જૂની ગટરોના કાટ ખાધેલાં ઢાંકણાં, અગાશી અને ધાબાં ઉપર શિયાળાનો તડકો ખાતા બીમાર

વૃદ્ધો, ઊડતી સમળી - આ બધાં જ મને શ્વાસની માફક વળગી પડ્યાં.”

લાંબા સમય પછી પોતાની શેરીમાં લેખકનું આગમન થાય છે. તેમાં લેખક ઝીણવટભર્યું નિરીક્ષણ કરે છે. સર્વસામાન્ય દૃશ્યો તમે જોયા જ હશે. તેથી આપણી નજર સામે ખડાં થઈ જાય છે. રેખાંકિત વાક્યઅંશોના સજ્જવારોપણ અલંકાર વર્ણનને જીવંત બનાવી રહે છે.

‘શૈશવ તો પતંગિયા જેવું આવ્યું, બેઠું અને ઊડ્યું....’

તમે જોઈ શકશો કે લેખકે પોતાના બાળપણને પતંગિયા સાથે સરખાવીને તે કેવું ઝડપથી આવીને જતું રહે છે. કહી દીધું છે. ત્રણ ક્રિયાપદો-‘આવ્યું’, ‘બેઠું’, ને ‘ઊડ્યું’ની કરામત માણો.

‘....પતંગિયાં કોઈવાર મારા ચશ્માંના કાચ ઉપર આવીને બેસી જાય છે ત્યારે મારાં ચશ્માં ઓગળી રેલાઈ જાય છે.’

અહીં પોતાનાં ચશ્માંને ઓગળીને રેલાઈ જતા કહેવામાં લેખકને પોતાના બાળપણની ચશ્માં વિનાના વિશ્વની એકએક છબીઓ નજરો-નજર દેખાય છે એ કહેવું છે એ કેટલું સરસ રીતે કહી આપ્યું છે, એ તમે જુઓ.

શિક્ષક પ્રવૃત્તિ

- વિદ્યાર્થીને પોતાના બાળપણનાં સ્મરણો લખવા કહો, અંક તૈયાર કરો.
- શેરી રમતોની યાદી બનાવો, તેની રીત લખાવો, ભીંતપત્ર પર મુકાવડાવો.
- અઠવાડિયે એક દિવસ ચલકચલ્લાણું, સતારિયો વગેરે રમતો રમાડો. સ્ટેચ્યૂ રમતનો વાસ્તવમાં અનુભવ આપો.
- સ્મરણોનું મહત્ત્વ, બાળપણનું મહત્ત્વ સમજાવો.
- લેખક દ્વારા ‘ઝીણાનું સ્ટેચ્યૂ થઈ જવું’ સંદર્ભના ઉલ્લેખની વ્યંજના સમજાવો.

•